

Марущак О. М. Дитяча періодика у контексті професійної підготовки учителів початкової школи / О. М. Марущак // *Medzinárodná vedecko-praktická konferencia "Stav, problémy a perspektívy pedagogického štúdia a sociálnej práce" : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie (28 - 29 októbra 2016 r.) / Šéfredaktor prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc. - Vysoká škola Danybius, Sládkovicovo, Slovenská republika, 2016. - S. 135 - 138.*

ДИТЯЧА ПЕРІОДИКА У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Марущак О. М.

аспірант,

*асистент кафедри лінгвометодики та культури фахової мови
Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

Дитяча періодика – особлива сфера видавничої діяльності. Вона є самостійним елементом системи засобів масової інформації країни, а специфіка такого типу видань визначається їх орієнтацією на дитячу аудиторію.

За даними «Енциклопедії сучасної України», дитяча періодика – це періодичні видання, призначені для дітей [3]. Е. Огар, Ю. Стадницька, Ю. Бондаренко пропонують використовувати названий термін для позначення сукупності періодичних видань, створених спеціально для дитячої читацької аудиторії з урахуванням вікової диференціації, психофізіологічних можливостей, когнітивних потреб та особливостей сприйняття. Специфіка дитячих газетних і журнальних видань, на думку дослідниць, полягає в тому, що вони розраховані на конкретну вікову категорію юних читачів і виконують комплекс цільових настанов пізнавального, навчального і художнього характеру [4, с. 58]. Компонент «дитяча» у згаданому понятті окреслює вікові межі аудиторії, якій адресовані видання. Згідно з даними державних нормативних документів (СОУ 22.2-02477019-11:2014, ДСанПіН 5.5.6-138-2007), часописи розподіляють на чотири групи, залежно від вікової категорії читачів: перша група – видання

для дітей дошкільного віку (до 5(6) років); друга група – видання для дітей молодшого шкільного віку (6-10 років), учнів початкових класів; третя група – видання для дітей середнього шкільного віку (11-14 років), учнів V-VIII класів; четверта група – видання для дітей старшого шкільного віку, підлітків (15-18 років), учнів IX-XII класів [2; 5].

Однак існує думка, що наведена вище класифікація не враховує психологічних особливостей вікової періодизації дитини. Беручи до уваги, що дорослішання супроводжується динамічним розвитком інтелекту, зміною світогляду, естетичних уподобань та інформаційних потреб, мотивів читацької поведінки, Е. Огар та Н. Вернигора пропонують видавцям орієнтуватися на більш деталізовану диференціацію видань. Для дітей молодшого шкільного віку часописи розподілені таким чином:

– видання для дітей віком від 6 до 8 років (період власне дитинства). Це період переосмислення ставлення дитини до видання. З предмета гри воно перетворюється на предмет активного розумового опрацювання, розв’язуючи низку завдань пізнавально-навчально-розважального характеру: сприяння накопиченню знань, задоволення естетичних потреб, збагачення словника, формування основ культури рідної мови і мовлення;

– видання для дітей віком від 9 до 11 років (період зрілого дитинства). Час активної соціалізації дитини, коли вона потребує видань, які б давали їй знання та навички, необхідні для майбутнього суспільного життя [1; 4, с. 32].

Видання цих груп пропонують матеріал для пізнання навколишнього світу, накопичення знань, морального та естетичного розвитку, розміщуючи водночас розважальні завдання. Отже, окреслені матеріали дають можливість розглядати поняття *дитячої періодики* як *сукупності періодичних видань газетного та журнального типу, призначених для читання дітьми, що враховують їх психофізіологічні та пізнавальні потреби.*

Ознайомлення з дитячою періодикою у процесі підготовки вчителів початкової школи відбувається в межах вивчення дисциплін із циклу професійної підготовки. Навчальним планом підготовки *бакалавра* за

предметною спеціалізацією «Початкова освіта» передбачено вивчення курсів «Дитяча література з основами культури і техніки мовлення» та «Методика навчання української мови, каліграфії та літературного читання», що входять до нормативної частини плану навчального процесу. Здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» визначає опрацювання ряду дисциплін професійної і практичної підготовки, серед яких – курс «Актуальні проблеми мовленнєвого розвитку молодших школярів». Планом підготовки *магістра* у нормативній частині циклу професійної підготовки встановлено вивчення «Інноваційних технологій навчання української мови в початковій школі».

Окреслені дисципліни є базою для підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з дитячими періодичними виданнями. Опрацювання курсу «Дитяча література з основами культури і техніки мовлення» відбувається протягом 2-го семестру студентами 1-го року навчання. Обсяг дисципліни – 4 кредити ECTS, до складу яких входять години самостійної та аудиторної роботи. У межах вивчення курсу студенти ознайомлюються з переліком періодичних видань, рекомендованих для дітей молодшого шкільного віку; аналізують змістове наповнення журналів та газет (актуальність та жанрову різноманітність); визначають їх вікову відповідність та ін. Матеріали періодики слугують основою для проведення різних форм роботи на практичних заняттях: презентацій журналів для учнів початкової школи (зі слайд-шоу), конкурсів виразного читання, інсценізації матеріалів видань, проведення вікторин тощо.

Дисципліна «Методика навчання української мови, каліграфії та літературного читання» є однією з базових для набуття студентами професійної компетентності. Курс вивчається протягом 5-го та 6-го семестрів і розрахований на 8,5 кредитів ECTS. Заняття з названого предмету передбачають ознайомлення студентів з навчальними програмами дисциплін галузі «Мови і літератури» Державного стандарту початкової загальної освіти; оволодіння студентами методикою формування в учнів системи початкових уявлень і понять з фонетики, лексики, словотвору, морфології,

синтаксису; особливостями проведення уроків навчання грамоти (читання і письма), української мови, літературного читання, розвитку зв'язного мовлення та позакласного читання.

Під час вивчення розділу «Методика навчання грамоти» зазначеного курсу змістове наповнення дитячих періодичних видань доцільно використовувати для побудови планів-конспектів уроків, як дидактичний матеріал: для формування в учнів граматичних понять, добору зразків мовних одиниць, укладання системи колективних, групових та індивідуальних завдань. Опрацювання розділу «Методика навчання літературного читання» уможливило більш розгорнуту роботу студентів з періодикою для дітей. Тексти видань є засобом формування та розвитку читацької компетентності молодших школярів. За умов вдалого методичного використання, окрім удосконалення навичок дітей у голосному та мовчазному читанні, такий матеріал підтримує читацький інтерес, сприяє становленню «активного» читача. Осібно слід згадати про уроки позакласного читання, на яких навчальними програмами передбачена безпосередня робота з дитячими періодичними виданнями. Майбутні вчителі початкової школи під час аудиторної та позааудиторної роботи вправляються у доборі матеріалів, пропонованих у часописах, для побудови конспектів уроків, тренуються у проведенні їх фрагментів, вчать аналізувати матеріал з точки зору доцільності, актуальності та ефективності. Використання дитячих періодичних видань дозволить урізноманітнити заняття й у ході опанування методики вивчення фонетики, графіки, морфемної будови слова, елементів синтаксису та пунктуації, орфографії тощо.

«Актуальні проблеми мовленнєвого розвитку молодших школярів» – курс, рекомендований для вивчення студентами 5-го року навчання. У ході його опрацювання поглиблюються та розширюються теоретичні знання з методики розвитку мовлення молодших школярів у світлі сучасних вимог. Підвищення ефективності методики проведення майбутніми вчителями уроків розвитку зв'язного мовлення в сучасній початковій школі

відбувається за рахунок формування в студентів умінь, спрямованих на розробку оптимального дидактичного забезпечення. Завдання періодичних видань для дітей тут постають як джерело добору мовного матеріалу під час вивчення методики розвитку діалогічного мовлення школярів, організації роботи з деформованими текстами, методики підготовки учнів до побудови тексту-розповіді за малюнком, серією малюнків, побудови тексту-опису за репродукцією картини тощо.

Відповідно до навчального плану підготовки магістра, передбачено опрацювання курсу «Інноваційні технології навчання української мови в початковій школі». Вивчення студентами технологій проектного навчання, дослідницьких та ігрових технологій доцільно проводити з орієнтацією на близькі та цікаві для молодших школярів матеріали, зокрема на дитячу періодику. Водночас варто ознайомити магістрантів з особливостями застосування електронних часописів у межах навчального процесу початкової школи.

Названі умови використання дитячих часописів у навчальному процесі ВНЗ дають можливість підготувати майбутніх учителів початкової школи до формування комунікативної компетентності учнів, сприяють виробленню вмінь залучати школяра до активної пізнавальної та навчальної діяльності, удосконалювати та урізноманітнювати освітній процес.

Література:

1. Вернигора Н. М. Роль періодичних видань для дітей у формуванні мовних навичок [Електронний ресурс] / Ніна Миколаївна Вернигора. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2052>.
2. ДСанПіН 5.5.6-138-2007. Державні санітарні норми і правила. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0077-07>.
3. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=24391.

4. Огар Е. І. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Е. І. Огар. – Л.: Аз-Арт, 2002. – 160 с.

5. СОУ 22.2-02477019-11:2014. Поліграфія. Видання для дітей. Загальні технічні вимоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrbook.net/vidavc.html>.